

Filip Škiljan

Slovensko stanovništvo u župama Marija Gorica, Dubravica i Brdovec od sredine 19. stoljeća do današnjih dana

Područje donjosutlanskog pojasa naselja uz granicu Slovenije i Hrvatske oduvijek je bilo podložno migratornim kretanjima. Autor u tekstu kroz analizu arhivskog gradiva, odnosno matičnih knjiga umrlih i vjenčanih u periodu između sredine 19. i sredine 20. stoljeća pokušava ustanoviti broj osoba koje su preminule u župama Marija Gorica, Dubravica i Brdovec, a bile su podrijetlom iz Slovenije, odnosno broj osoba koje su se oženile/udale u Hrvatskoj, a bile su podrijetlom iz Slovenije. U drugom dijelu teksta na temelju polustrukturiranih dubinskih intervjua s pripadnicima slovenske nacionalne manjine i pripadnicima većinskoga hrvatskog naroda u navedene tri župe autor pokušava ustanoviti koliko su veze između Hrvata i Slovenaca u donjosutlanskom pojasu još uvijek jake i koliko su se one promijenile nakon uspostava dviju neovisnih država.

Ključne riječi: Marija Gorica, Dubravica, Brdovec, Slovenci, matične knjige, migracije.

Slovenian Population in the Parishes Marija Gorica, Dubravica and Brdovec from the mid-19th Century to the Present Day

The area of the Sutla belt along the Slovenian-Croatian border has always been subject to migration movements. Through the analysis of archival records and parish registers in the period between the mid nineteenth and mid twentieth century, the author has attempted to determine, on the one hand, the number of persons originally from Slovenia that died in the parishes Marija Gorica, Dubravica and Brdovec, and, on the other hand, the number of persons who were married in Croatia, but were originally from Slovenia. In the second part of the text, which is based on interviews with the members of the Slovene national minorities and Croatians from the three parishes (Marija Gorica, Dubravica and Brdovec), the author sought to determine the degree of rapport between the Croats and Slovenes in the Sutla belt and how this may have changed after the establishment of two independent states.

Keywords: Marija Gorica, Dubravica, Brdovec, Slovenians, parish registers, migrations.

Correspondence address: Filip Škiljan, Institut za migracije i narodnosti / Institute for migration and ethnic studies, Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb, Croatia, e-mail: filipskiljan@yahoo.co.uk.

Slovensko prebivalstvo v župnijah Marija Gorica, Dubravica in Brdovec od sredine devetnajstega stoletja do današnjega dne

Na območju spodnjegotlanskih krajev ob slovensko-hrvaški meji so bila vedno prisotna migrantska gibanja. V prispevku avtor skozi analizo arhivskega gradiva oziroma matičnih knjig umrlih in poročenih oseb v obdobju od sredine devetnajstega do sredine dvajsetega stoletja poskuša ugotoviti število oseb, ki so umrle v župnijah Marija Gorica, Dubravica in Brdovec, oziroma število oseb, ki so se iz Slovenije poročile na Hrvaško. V drugem delu prispevka, ki temelji na polstrukturiranih globinskih intervjujih s pripadniki slovenske narodne manjšine in pripadniki večinskega hrvaškega naroda v omenjenih treh župnijah, avtor poskuša ugotoviti, ali so vezi med Hrvati in Slovenci v spodnjegotlanskem območju še vedno močne in kako so se spremenile po vzpostavitvi dveh neodvisnih držav.

Ključne besede: Marija Gorica, Dubravica, Brdovec, Slovenci, matične knjige, migracije.

1. Uvod i metodologija istraživanja

Donjosutlansko područje danas obuhvaća teritorij općina Brdovec, Marija Gorica i Dubavica, odnosno područje župa Brdovec, Marija Gorica i Dubravica. Područje ovih općina, koje su nastale 1993. godine, u najvećoj se mjeri poklapa s teritorijem župa. Najveća je župa od triju navedenih župa u Brdovcu, koja je do 1946. godine obuhvaćala i naselje Zaprešić, odnosno područje uz Savu do slovenske granice. Župa je u periodu koji smo istraživali za potrebe ovoga rada obuhvaćala naselja Brdovec, Drenje, Harmicu, Javorje, Ključ, Laduč, Prigorje, Prudnice, Savski Marof, Šenkovec, Šibice, Zdenca i Zaprešić. Župa u Mariji Gorici obuhvaćala je naselja Sveti Križ, Kraj Donji, Trstenik, Mariju Goricu, dio Šenkovca, Vukovo Selo, Celine, Bijelu Goricu, Hrastinu, Oplaznik, Žlebec i Špirkovec. Župa u Dubravici, najsjevernija od istraživanih župa, obuhvaćala je naselja Bobovec, Pologi, Lugaški Breg, Vučilićevo, Kraj Gornji, Rozga, Strmec, Lukavec, Dubravica, Merenje i Prosinec.

U istraživanju su korištene matične knjige umrlih i vjenčanih između 1857. i 1946. za župe Marija Gorica (Matična knjiga umrlih za razdoblje od 1878. do 1946.) i Dubravica te matične knjige umrlih župe Brdovec iz perioda između 1857. i 1918., čiji se mikrofilmovi čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Iz navedenih matičnih knjiga vjenčanih preuzeti su podaci o nacionalno mješovitim brakovima, godinama sklapanja brakova i mjestima rođenja u Sloveniji, odnosno mjestima stanovanja u Hrvatskoj. Iz matičnih knjiga umrlih preuzeti su podaci o mjestima rođenja, odnosno smrti pojedinca, a kao dodatno istraživanje iz matičnih knjiga umrlih župe Brdovec preuzeti su podaci o za-

nimanjima, odnosno statusu umrlih osoba podrijetlom iz Slovenije, što nam daje uvid u razloge migracijskih kretanja iz jednog područja u drugo. Za župu Brdovec provedeno je to dodatno istraživanje koje se tiče zanimanja osoba koje su doselile iz Slovenije jer je raznolikost zanimanja na području te župe, koja je bila znatno veća od preostalih dviju župa, bila mnogo veća.

U državopravnom smislu u vrijeme Habsburške Monarhije granica na Sutli nije postojala (kranjsko/štajersko-hrvatsku granicu možemo u to vrijeme promatrati kao granicu između austrijske i ugarske polovice Monarhije) i ako govorimo o granici, onda u to vrijeme možemo govoriti o granici u etničkom i jezičnom smislu. U prvoj jugoslavenskoj državnoj zajednici možemo govoriti o upravnim granicama oblasti i banovina. Tada Sutla predstavlja granicu između Dravske i Savske banovine. U vrijeme NDH Sutla je činila granicu između Njemačkog Reicha i NDH, a nakon 1945. federalne sastavnice Jugoslavije (Hrvatska i Slovenija u našem slučaju) bile su nominalno suverene, savezni zakoni bili su iznad republičkih, a granice republika bile su administrativne. Granica je na Sutli kao granica između dviju neovisnih država postavljena tek 1991. godine. Međusobna povezanost stanovništva s jedne i s druge strane Sutle oduvijek je bila vrlo intenzivna (Josipović & Škiljan 2014, 29–47).

Istražujući matične knjige umrlih i vjenčanih na području župa Zagorska Sela, Poljana Sutlanska, Prišlin, Taborsko, Klanjec, Tuhelj i Kraljevec na Sutli uvjerali smo se da je ta povezanost tijekom druge polovice 19. i prve polovice 20. stoljeća i u tom području bila iznimno snažna. Rijeka Sutla u to vrijeme nije predstavljala granicu (ni fizičku, ni u mentalitetu), a stanovnici s obiju strana rijeke Sutle međusobno su se oslanjali jedni na druge. Ni u donjosutlanskom pojasu naselja nije bilo nikakvih razlika u migracijskim kretanjima u odnosu na gornjosutlanski pojas, a mještani naselja uz Sutlu oduvijek su živjeli zajedno pomažući jedni drugima. Osim toga Sotelsko i Kozjansko, područja uz Sutlu, nisu imala svoja regionalna središta, koja bi ih privlačila kao migracijski centri, pa su se stoga vrlo često oslanjali na Hrvatsku (Zupančič 2003, 88).

Uz istraživanja matičnih knjiga na području navedenih župa provedeni su i polustrukturirani dubinski intervjui s pripadnicima slovenske nacionalne manjine, odnosno s pripadnicima većinskog naroda, na temelju kojih se moglo donijeti zaključke o intenzitetu međunacionalnih povezivanja u vrijeme socijalističke Jugoslavije, odnosno o smanjenju intenziteta tih odnosa od vremena uspostave dviju samostalnih država, Hrvatske i Slovenije. Slična istraživanja provedena su i u Gorskom kotaru uz granicu Hrvatske i Slovenije (Riman 2013, 63–88, Riman 2014, 95–124) te u Krapinsko-zagorskoj županiji (Škiljan 2016).

2. Matične knjige umrlih i vjenčanih kao izvor za istraživanje Slovenaca u donjosutlanskom pojasu

2.1 Župa Marija Gorica

Franjevci iz provincije Bosne Srebrene¹ na područje su Marije Gorice pristigli početkom 16. stoljeća. Ondje su, prema pisanju Franje Gonzaga, sagradili samostan 1517. godine, dok Franjo Glavinić smatra da su pristigli nešto kasnije, 1527. godine. Zajedno s franjevcima na područje donjeg dijela sutlanske doline pristiglo je i stanovništvo koje je bježalo pred Osmanlijama. Sutlanski ikavci, kako ih nazivaju jezikoslovci zbog specifičnoga donjosutlanskoga ikavskog govora, danas žive u 23 sela u okolici Brdovca i Marije Gorice. Na temelju njihovih prezimena možemo zaključiti odakle su po podrijetlu, pa tako je vidljivo da su pojedine obitelji pred osmanskom opasnošću pobjegle iz Hrastovice (Hrastovčan), Udbine (Udvinac), Cetingrada (Cetinec), Tršca na Korani (Tržački), Zrinja (Zrinski), Vukmanića (Vukmanić), Buzete (Bužečki), Brubna (Brumečki), Perne (Pernanin), Utinje (Hutinec) i Slunja (Slunjski). Od 1300 porodičnih prezimena 1/5 potječe iz teritorija odakle su doselili sutlanski ikavci. Činjenica je da su u selima na desnoj strani Sutle u Štajerskoj u tom periodu naseljeni i brojni strani kmetovi, odnosno osobe koje su izbjegle s područja današnjeg Korduna, Banije, sjeverne Dalmacije, Bosne i iz Like na područje Štajerske. Utemeljitelj samostana u Mariji Gorici bio je Stjepan Zylaghy de Deeshazy, o čemu govori isprava iz 1527. godine. Franjevci su od tada vodili župu Svetog Križa, kojoj je pripadao samostan u Mariji Gorici do 1640. godine, kada je zagrebački biskup B. Vinković ujedinio tu župu sa susjednom župom Svetog Vida u Brdovcu (Krivošić 1996, 55–72). Župa Marija Gorica osnovana je 1789. godine na temelju odredbe Josipa II, koji je tražio da se na području Habsburške Monarhije osnuje mnogo novih župa zato da nijedno selo ne bude udaljenije od svojeg župnog središta više od jednog sata. Tako je Maksimilijan Vrhovec proveo osnivanje župe u Mariji Gorici, čija su područna sela bila Hrastina, Sveti Križ, Vukovo Selo, Kraj Donji, Kraj Gornji, Bijela Gorica, Oplaznik, Celine, Žlebec i Trstenik. Radi osnivanja nove župe u Mariji Gorici dokinut je franjevački samostan. Župu je u Mariji Gorici nakon njezina osnivanja preuzeo franjevac Macedonije Gabrić, nekadašnji gvardijan samostana u Mariji Gorici. Samostan je nakon 1829. stradao u požaru, pa je srušen, a nova župna kuća sagrađena je 1837. godine (Cvekan 1994, 9–23).

Iz matičnih knjiga umrlih vidljivo je da su postojali intenzivni kontakti Hrvata i Slovenaca s jedne i druge strane Sutle. Prema matičnim knjigama umrlih u periodu između 1878. i 1946. najviše slovenskih doseljenika umrlo je na području sela Kraj Donji (njih 11) i Bijela Gorica (njih 8) te Sveti Križ (njih 8). Na području Vukovog Sela i Šenkovca (koji je očito jednim dijelom pripadao župi Marija Gorica, a drugim dijelom župi Brdovec) bilo je po sedam slučajeva

osoba koje su preminule, a bile su podrijetlom iz Slovenije. Najmanji broj osoba podrijetlom iz Slovenije živio je u Celinama i Žlebecu te Kraju Gornjem (koji je jednim svojim dijelom pripadao župi Dubravica). Podrijetlo doseljenika bilo je uglavnom s područja uz Sutlu u Štajerskoj, pa je tako najviše njih bilo s područja Kapela (7), Rakovca (njih 6), Obreža (očito i Velikog i Malog) (njih 5) i Vrha Kapelskih (4). Manji broj doseljenika bio je podrijetlom iz nekog od udaljenijih dijelova Slovenije – kao naprimjer iz Bohinjske Bele, Celja, Svetog Tomaža pri Ptuju, Višnje Gore ili iz Radgone, ali tu se radilo o pojedinačnim slučajevima. Ostali doseljenici su bili redovito podrijetlom s područja župa uz samu granicu ili udaljenih nekoliko kilometara od granice (npr. Podsreda, Brežice) (Tablica 1.).

Tablica 1: Osobe slovenskog podrijetla prema matičnim knjigama umrlih župe Marija Gorica

Mjesto smrti u župi Marija Gorica	Naselje rođenja u Sloveniji
Sveti Križ	Župa Dobova 1 (1878), 1 (1903), Kapele 1 (1918), Rigonce 1 (1890), 1 (1905), Mostec 1 (1891), Sela 1 (1896), Radgona 1 (1920) = 8
Kraj Donji	Brežice 1 (1878), Rakovec 1 (1889), 1 (1895), 1 (1926), Vrhi (Kapele) 1 (1906), 1 (1934), 1 (1939), Sostra u Kranjskoj 1 (1915), Jereslavec 1 (1919), 1 (1923) Prusna Vas 1 (1933) = 11
Trstenik	Podsreda 1 (1879), 1 (1898), Kapele 1 (1912), Stara Vas (Videm) 1 (1887), Rakovec 1 (1891) = 5
Marija Gorica	Kapele 1 (1880), 1 (1918), Celje 1 (1885), Lesce u Kranjskoj 1 (1892) = 4
Šenkovec	Kapele 1 (1883), Loče 1 (1883), 1 (1885), Gaberje 1 (1889), Felsdorf 1 (1901), Čatež 1 (1929), Sveti Tomaž pri Ptuju 1 (1935) = 7
Vukovo Selo	Župa Dobova 1 (1932), Loče 1 (1917), Pišece 1 (1884), Gaberje 1 (1904), 1 (1944), Obrež 1 (1904), Mihalovec 1 (1945) = 7
Celine	Veliki Kamen 1 (1892), Vitna Vas (Bizelji) 1 (1903) = 2
Bijela Gorica	Kapele 1 (1911), Pišece 1 (1893), Rakovec 1 (1914), 1 (1931), Obrež 1 (1906), Bohinjska Bela 1 (1905), Slogansko 1 (1919), 1 (1925) = 8
Hrastina	Višnja Gora 1 (1902), Senožeče 1 (1906) = 2
Oplaznik	Kapele 1 (1906), Vrhi (Kapele) 1 (1926), Sromlje 1 (1911) = 3
Žlebec	Obrež 1 (1910) = 1
Kraj Gornji	Obrež 1 (1913) = 1
Špirkovec	Obrež 1 (1916) = 1

Izvor: Priređeno po HDA, MKU 5; HDA, MKU 6.

Iz matičnih knjiga vjenčanih (HDA, MKV 13, HDA, MKV 14), koje obuhvaćaju duži period od matičnih knjiga umrlih (HDA, MKU 5, HDA, MKV 6), moguće je utvrditi da su se u 72 slučaja Slovenci ili Slovenke (uglavnom Štajerci ili Štajerke, a u manjoj mjeri Kranjci ili Kranjice) vjenčali na području župe u Mariji Gorici i u najvećem broju slučajeva kasnije nastanili u istoj župi. Najveći broj

takvih brakova, njih čak 20, zabilježeno je u naselju Kraj Donji. U naselju Sveti Križ zabilježeno je 13 takvih brakova, dok je u Bijeloj Gorici, Vukovom Selu i Mariji Gorici u navedenom razdoblju zabilježeno po sedam takvih brakova. Najmanji broj takvih brakova zabilježen je u selu Žlebec (1), što je logično, jer se radi o malom selu, udaljenijem od rijeke Sutle. Prema provenijenciji mladoženja moguće je ustanoviti da je najvećih broj doseljenika iz Štajerske bio iz Velikog Obreža (njih 11), potom iz Loča (5), Kapela (5) i iz Rakovca (5), što pokazuje da su doseljenici u najvećem broju slučajeva bili iz najbližih slovenskih naselja, iz sela na drugoj obali Sutle. Ipak, određeni broj doseljenika dolazio je i iz nešto udaljenijih krajeva današnje Slovenije (Tolmin i Velika Nedjelja pri Ptuj). Zanimljivi su i kontakti koje su održavali Hrvati iz Marije Gorice s obližnjom Dolenjskom, dakle sa selima koja su se nalazila s druge strane rijeke Save, pa je tako vidljivo da su u navedenom vremenu čak tri braka sklopljena između stanovnika sela Kraj Donji (2) i Trstenik (1) te stanovnika sela Cirknik na obroncima Gorjanaca. Brakovi su, u navedenom razdoblju (od 1858. do 1947.), sklapani i sa stanovništvom Bele krajine, odnosno iz Metlike, što potvrđuju dva braka na području župe Marija Gorica (Tablica 2.).

Tablica 2: Osobe slovenskog podrijetla prema matičnim knjigama vjenčanih župe Marija Gorica

Mjesto življenja	Mjesto rođenja
Kraj Gornji	Styria 1 (1859), Veliki Obrež 1 (1897), 1 (1902), Zdole kraj Reichenburga (Brestanica) 1 (1939) = 4
Sveti Križ	Riegelsdorf 1 (1861), Rakovec 1 (1895), 1 (1910), Loče 1 (1883), 1 (1908), Kapele 1 (1911), Zabriek u Štajeru 1 (1878), Šedum u Štajeru 1 (1883), Metlika 1 (1898), Male Grahaše (?) 1 (1889), Cirknik 1 (1895), 1 (1903), Rigonce 1 (1913) = 13
Bijela Gorica	Styria 1 (1862), Veliki Obrež 1 (1862), Kapele 1 (1864), 1 (1879), Vrhi pri Kapelah 1 (1931), Pavlova Vas 1 (1906), Bučka 1 (1921) = 7
Oplaznik	Rakovec 1 (1862), St. Laurentii in Styria 1 (1869) = 2
Vukovo Selo	Rakovec 1 (1903), Loče 1 (1863), 1 (1896), 1 (1919), Mali Obrež 1 (1893), Mihalovec 1 (1909), Dečno Selo 1 (1947) = 7
Kraj Donji	Veliki Obrež 1 (1893), 1 (1910), 1 (1914), 1 (1926), 1 (1935), Kapele 1 (1888), Gaberje 1 (1869), Jereslavec 1 (1869), Slape in Carniola 1 (1870), Pišce 1 (1871), St. Leonardi (ex Carniola) 1 (1877), Mali Obrež 1 (1894), 1 (1895), Sodrače u Kranjskoj 1 (1885), Slogansko 1 (1888), Dramlje 1 (1888), Prušnja Vas 1 (1890), Vrhi pri Kapelah 1 (1891), Rigonce 1 (1896), Mali Podbrig (Leskovec pri Krškom) 1 (1946) = 20
Marija Gorica	Rakovec 1 (1913), Veliki Obrež 1 (1901), Jereslavec 1 (1874), Slogansko 1 (1897), Velika Nedjelja kod Ptuja 1 (1920), Župelevec 1 (1922), Dobova 1 (1943) = 7
Trstenik	Kapele 1 (1879), Cirknik 1 (1945), Rigonce 1 (1919), Gomila (Boštanj) 1 (1921) = 4
Celine	Metlika 1 (1887), Veliki Kamen 1 (1888), Sromlje 1 (1888), Volarje (Tolmin) 1 (1923) = 4
Žlebec	Veliki Obrež 1 (1902) = 1
Hrastina	Veliki Obrež 1 (1905), Leskovec pri Krškom 1 (1916), Brezje (Pišce) 1 (1946) = 3

2.2 Župa Dubravica (stari naziv Rozgo/Rozga)

Župa sv. Ane u Rozgi (Dubravici) spominje se već u 13. stoljeću. Župa se protezala sve do današnjih Novih Dvora te je obuhvaćala današnju župu Kraljevec na Sutli i dio župe Marija Gorica. Stara se crkva nalazila na brijegu koji se zove Vinsko brdo. Nekadašnja je građevina stradala u požaru, a kip se Svete Ane potom, prema legendi, pojavio ispod rozgve podno Vinskog brda, pa je tako ondje podignuta nova građevina. Radovi na novoj crkvi završeni su 1842. godine, za vrijeme župnika Jurja Ročića. Pokrovitelji gradnje su bili grofovi Erdödy iz Novih dvora kod Klanjca (Šmaguc, Šmaguc & Štoos 2006). Crkva je izgrađena u klasicističkom stilu. Područje župe Dubravica bilo je, kao i teritorij župa Marija Gorica i Brdovec, usko vezan za područje obližnje Štajerske.

Iz matičnih knjiga umrlih iz Dubravice vidljivo je da je u periodu između 1858. i 1946. na području župe bilo 80 slučajeva smrti osoba koje su rođene u Sloveniji. Najveći broj tih osoba bio je podrijetlom iz obližnje župe Kapele, u susjednoj Štajerskoj. Za njih 16 naznačeno je da su rođeni ili u župi (ex parocchia Capella) ili u mjestu Kapele, a za njih jedanaest utvrđeno je da su rođeni u selima župe Kapele (Slogonsko) (4), Podvinje (1) i Rakovec (1), Jereslavec (2), Sromlje (3). Sljedeće se kao mjesto podrijetla prema broju umrlih osoba koje potječu iz Slovenije navodi Bizelj (8) te parrocchia St. Laurentii (4), čije je središte bilo Bizelj. Četiri osobe potječu i iz župe Šempeter, čije se sjedište nalazi nasuprot Kumrovcu u današnjoj Bistrici ob Sotli, a koja je prilično udaljena od Dubravice. Kao mjesto podrijetla navodi se i ex Styria, odnosno iz Štajerske (njih 7). Znatno je manji broj onih podrijetlom iz Kranjske (često se navode kao ex Carniola). Iznenađujuća su podrijetla stanovništva iz Kočevja, Nove Vasi kod Ptuja, Suhora kod Metlike, Tišine kod Murske Sobote, Postojne i Zagorja kod Ljubljane, naselja koja su kilometrima udaljena od Dubravice. Najviše umrlih Slovenaca u navedenom je periodu stanovalo u Bobovcu (njih 22), potom u Pologima (njih 10), a zatim u Dubravici (njih 9). Bilo ih je u Vučičićevu (7) i u Kraju Gornjem (7). Najmanje ih je bilo u Lugarskom Bregu (1). Što se tiče vremenskih okvira, najveći broj umrlih osoba podrijetlom iz Slovenije živio je na području župe Dubravica u vrijeme postojanja Austro-Ugarske Monarhije (Tablica 3.).

Najveći broj brakova u kojima je jedan od partnera bio Slovenac/Slovenka sklopljen je u Bobovcu (13) i u Rozgi (12), dok je najmanji broj brakova sklopljen na području naselja Pologi (svoga 2). Prema mjestu podrijetla najveći broj Slovenaca koji su ulazili u brakove s Hrvatima potječe iz naselja Kapele (5) i Slogonsko (5) te ex Styria (6), kako je navedeno u matičnim knjigama vjenčanih (Tablica 4.).

Tablica 3: Osobe slovenskog podrijetla prema matičnim knjigama umrlih župe Dubravica

Mjesto smrti u župi Dubravica	Mjesto rođenja
Bobovec	Ex parocchia Cappella i iz Kapela 3 (1861), 1 (1868), Pišece 1 (1903), Bizelj 1 (1880), 1 (1904), 1 (1913), 1 (1915), Ex Styria 1 (1858), 1 (1865), 1 (1888), Ex parocchia St. Laurentii 1 (1860), Slogansko 1 (1858), Kranjska 1 (1889), Sromlje 1 (1882), 1 (1911), Žetale 1 (1907), 1 (1941), Kočevje 1 (1931), Zagorje kod Ljubljane 1 (1922), Stara Vas 1 (1935) = 22
Pologi	Ex parocchia Capella i iz Kapela 1 (1888), 1 (1893), Pišece 1 (1861), Ex parocchia St. Laurentii 1 (1867), Kranjska 1 (1912), Sromlje 1 (1860), Jereslavec 1 (1884), 1 (1899), Postojna 1 (1911), Rakovec 1 (1929) = 10
Lugarski Breg	Iz sela Sitih u Kranjskoj 1 (1864) = 1
Vučiličevo	Ex parocchia Capella i iz Kapela 1 (1889), Pišece 1 (1866), Bizelj 1 (1865), Ex Styria 1 (1879), Slogansko 1 (1879), 1 (1906), Srebrnjak 1 (1860) = 7
Kraj Gornji	Ex parocchia Capella i iz Kapela 1 (1866), 1 (1884), Bizelj 1 (1910), Tišina (Murska Sobota) 1 (1889), Podvinje (Kapele) 1 (1910), Suhor (Metlika) 1 (1918), Brežice 1 (1927) = 7
Rozga	Ex parocchia Capella i iz Kapela 1 (1866), 1 (1888), Bizelj 1 (1911), Ex parocchia St. Laurentii 1 (1870), Labaco 1 (1873), Kranjska 1 (1880) = 6
Strmec	Ex parocchia Capella ili iz Kapela 1 (1866), 1 (1896), Slogansko 1 (1874), Kranjska 1 (1894), Dobova 1 (1890), Kočevje 1 (1858) = 6
Lukavec	Pišece 1 (1867), 1 (1894), Ex Styria 1 (1874), Šempeter 1 (1900) = 4
Dubravica	Ex parocchia Capella i iz Kapela 2 (1882), Ex parocchia St. Laurentii 1 (1883), Rabmannsdorf (Kranjska) 1 (1869), Šempeter 1 (1887), 1 (1889), 1 (1917), Reichenburg (Brestanica) 1 (1898), Laporje 1 (1909) = 9
Prosinec	Ex parocchia Capella i iz Kapela 1 (1899), ex Styria 1 (1916), 1 (1917), Nova Ves (Ptuj) 1 (1908), Šekernik (?) 1 (1911) = 5
Merenje	Bizelj 1 (1908), Bračna Vas 1 (1906), Krško 1 (1917) = 3

Izvor: Priređeno po HDA, MKU 8; HDA, MKU 9; HDA, MKU 7; HDA, MKU 10; HDA, MKU 11; HDA, MKU 12.

Tablica 4: Osobe slovenskog podrijetla prema matičnim knjigama vjenčanih župe Dubravica

Naselje življenja	Naselje rođenja
Rozga	Artič 1 (1859), Reichenburg (Brestanica) 1 (1861), Reichenegg 1 (1862), Slogansko 1 (1862), Šempeter 1 (1885), 1 (1887), Loče 1 (1882), Nova Ves pri Visselu 1 (1883), Brezje pri Bizelju 1 (1883), Žetale 1 (1891), Podvinje (Kapele) 1 (1926), Veliki Obrež 1 (1910) = 12
Kraj Gornji	Ex Styria 2 (1865), Slogansko 1 (1878), 1 (1885), Kapele 1 (1910), Podvinje Kapele 1 (1897) = 6
Dubravica	Ex Styria 2 (1868), Metlika 1 (1874), Armeško (Krško) 1 (1876), Kapele 1 (1890), Prekarje (Hohenegg-Vojak) 1 (1890), Jereslavec 1 (1891), Venik (?) Celje 1 (1909) = 8
Vučiličevo	Slogansko 1 (1872), 1 (1896), Šempeter 1 (1881), Veliki Obrež 1 (1907), Gornja Sušica 1 (1907) = 5
Bobovec	Ex Styria 1 (1874), Sveti Lovrenc na Bizelju 1 (1884), Gornja Lendava 1 (1885), Gregovce 1 (1888), Podgorje (Pišece) 2 (1888), Dragomelj 1 (1888), Kapele 1 (1923), Žetale 1 (1891), Sela 1 (1895), Olimje 1 (1895), Pišece 1 (1909), Kozje 1 (1913) = 13
Polagi	Slogansko 1 (1886), Jereslavec 1 (1886) = 2
Prosinec	Jereslavec 1 (1920), Kapele 2 (1890), Nova Ves (Optuj) 1 (1890), Stara Vas (Bizelj) 1 (1932) = 5

Izvor: Priređeno po HDA, MKV 18; HDA, MKV 15; HDA, MKV 16; HDA, MKV 17.

2.3 Župa Brdovec

Župa Brdovec jedna je od najstarijih župa u Zagrebačkoj nadbiskupiji, utemeljena 1334. godine. Sjedište se župe u prošlosti nalazilo na brdu, gdje i danas stoji kapela Sv. Križa, koja sada pripada župi Marija Gorica. Pretpostavlja se da su župa i naselje ime dobili prema prvoj lokaciji crkve. Po tome je župa i dobila ime Brdovec. Današnja je crkva sagrađena u nizini i posvećena je 1679. godine. Župa Brdovec u davna je vremena obuhvaćala mnogo veći teritorij. Pod župni je teritorij potpadala cijela Marija Gorica, dijelovi župa Rozga i Pušća, dok je Zaprešić tek 1946. godine postao samostalna župa. Danas se župa Brdovec proteže dolinom rijeke Save od Zaprešića do rijeke Sutle, gdje je ujedno državna granica sa Slovenijom. Predaja govori da su mještani jednog jutra na mjestu gdje stoji sadašnja crkva pronašli kip Svetoga Vida, koji je doplutao Savom i zaustavio se na jednoj vrbi. Odlučili su na tom mjestu sagrađiti crkvu (Kutarčić 2004).

Za područje župe Brdovec istraživane su matične knjige umrlih između 1857. i 1918. Naime radi se o prostorno iznimno velikoj župi, koja je obuhvaćala najmanje 17 naselja, od kojih su Brdovec i Zaprešić u navedenom periodu predstavljali naselja od više stotina, pa i od preko 1.000 stanovnika. Iz prikupljenih podataka moguće je utvrditi da je župnik u knjigama umrlih u početku upisivao samo mjesta rođenja pokojnika, ali nije upisivao i mjesta njihova stanovanja. Budući da su svi pokojnici umrli na području župe Brdovec, zasigurno je najveći dio njih i živio na području te župe, pa smo takve upisali u rubriku mjesta smrti župa Brdovec (njih 80). Definitivno najveći broj onih koji su bili umrli na području župe Brdovec, a podrijetlom su bili iz Slovenije, živio je u Zaprešiću, najvećem naselju župe Brdovec, koje je već 1910. godine brojilo 1490 stanovnika. Veći broj osoba koje su bile podrijetlom iz Slovenije živio je i u Laduču (njih 21) te u Prigorju Brdovečkom (njih 20). U Harmici je također umrlo 20 Slovenaca u promatranom periodu, a u Brdovcu njih 18. U ostalim naseljima župe Brdovec broj preminulih Slovenaca u razdoblju između 1857. i 1918. bio je znatno manji. Najmanje preminulih Slovenaca bilo je na dvama izdvojenim imanjima, koja se u matičnoj knjizi spominju tek u 20. stoljeću – u Novim Dvorima (pokraj Zaprešića) i u Januševcu. Jedna se osoba slovenskog podrijetla spominje u Svetom Križu, ali je područje Svetog Križa pripadalo župi Mariji Gorici, pa je ovaj preminuli Slovenac vrlo vjerojatno zbog nekih objektivnih okolnosti upisan u matičnu knjigu umrlih župe Brdovec, a ne župe Marija Gorica. Mjesta koja se najčešće navode kao naselja podrijetla u Sloveniji jesu Kapele (14), Drachenburg (Polje) (8), Dobova ili župa Dobova (10), Veliki Obrež (6), Vissel (Bizelj) (8), Rigonce (9), Riglinovci (6), Reichenburg (Brestanica) (7) i Pišece (7). Sva ova naselja nalaze se u neposrednoj blizini granice s Hrvatskom. Bilo je Slovenaca koji su podrijetlom bili iz udaljenijih dijelova Slovenije poput Ljubljane, okolice Ljubljane, okolice Kočevja, Kopra, okolice Trsta, Radovljice, Ormoža, okoline Ptuja, Maribora i slično (Tablica 5.).

Tablica 5: Osobe slovenskog podrijetla prema matičnim knjigama umrlih župe Brdovec

Mjesto smrti u župi Brdovec	Mjesto rođenja
Župa Brdovec	Sromlje 1 (1858), Krško 1 (1917), Styria (par. St. Hemmae) 1 (1858), Šempeter 1 (1888), Styria 1 (1858), 1 (1861), 1 (1862), 1 (1876), Stein 1 (1858), Černomelj (Bojanci) 1 (1858), Deutschdorf (Nemška Vas) 1 (1858), Kozje 1 (1858), Mulendorf (?) Carniola 1 (1859), Drachenburg (Polje) 1 (1859), 1 (1865), 1 (1867), 1 (1871), 1 (1873), Cernomel (Oberberg) Gorenja Podgora 1 (1860), Carniola 1 (1860), 1 (1861), 2 (1862), Veliki Obrež 1 (1860), Marburgio (Maribor) - Lukanc (?) 1 (1860), Metlika (Maline) 1 (1861), parocchia Dobovensi ili Dobova 1 (1861), 1 (1870), Hersbadii 1 (1861), Planina 2 (1862), Carniolus ex Lass (Runarsko) 1 (1862), Gross Lašič (Podpeč) 1 (1862), Vissel 1 (1863), 1 (1901), Prečen (Carniola) 1 (1863), Vrbina 1 (1863), Rann (Brežice) 1 (1863), 1 (1870), Kapele 1 (1868), Ditmansdorf (Pišece) 1 (1863), 1 (1870), Neofradien (Pouhonza/Pohonca) 1 (1863), 1 (1874), Jaurovitz (Carniola) 1 (1864), Montpreis (Planina - Styria) 1 (1866), Dobrna 1 (1865), Videm 1 (1865), 1 (1869), 1 (1872), Lasnič 1 (1865), Triffer 1 (1866), Rohich (Rogatec) 1 (1866), Orle (Carniola) 1 (1867), Fužine (Carniola) 1 (1867), Polsko 1 (1867), Senovo 1 (1867), Solmein (?) 1 (1867), Puhovo (parocchia Labacensi) 1 (1868), Grize (Styria) 1 (1869), Salog (Carniola) 1 (1869), Gradina (Styria) 1 (1869), Carniola e Laudrap Landstrasse 1 (1871), 1 (1875), Ebenthall Gottschee (Carniola) 1 (1871), Bučka Sleme in Carniola 1 (1910), Lansberg (Dolec) 1 (1871), Marburg (Leitersberg) 1 (1872), Pifchets 1 (1873), 1 (1877), Walitschendorf 1 (1875), Raka ili Rače 1 (1875), Riginovci 1 (1875), Gurkfeld (Krško) 1 (1875), Cernomel (Vrtače) 1 (1876), Trifail (Trbovlje) Loke 1 (1877), Hrib (Ljubljana) 1 (1867), Mali Obrež 1 (1884), Haloze 1 (1914) = 80
Ključ	Styria 1 (1858), 1 (1868), 1 (1876), Veliki Obrež 1 (1901), Rigonce 1 (1885), 2 (1901), 1 (1902) = 8
Laduč	Jesenice 1 (1898), Altfriesach (Staro Brezje) (Kočevsko) 1 (1887), 1 (1888), Styria 1 (1859), 1 (1891), Erlachfrein (?) Styria 1 (1858), Veliki Obrež 1 (1881), Metlika-Maline 1 (1917), Parocchia Dobovensi ili Dobova 1 (1868), 1 (1879), 1 (1890), 1 (1896), Vissel 1 (1917), Rann (Brežice) 1 (1881), Kapele 1 (1890), 1 (1896), Riginovci 1 (1895), Rakovec 1 (1896), Podsreda 1 (1909), Rigonce 1 (1896), Veliki Koren u Kranjskoj 1 (1900) = 21
Prigorje Brdovečko	Sromlje 1 (1904), Styria 1 (1877), 1 (1878), Carniola 1 (1880), Veliki Obrež 1 (1877), Kapele 1 (1863), Kostrevnica 1 (1890), Neofradien (Pouhonza/Pohonca) 1 (1873), Videm 1 (1890), 1 (1892), Reichenburg (Brestanica) 1 (1907), 1 (1908), Bučka-Sleme in Carniola 1 (1871), Pifchets (Pišece) 1 (1914), Gurkfeld (Krško) 1 (1887), Radmansdorf (Radovljica) 1 (1877), 1 (1878), Ljubljana 1 (1889), 1 (1906), Maribor 1 (1886) = 20
Lužnica	Čemšenik (Ljubljana) 1 (1910), Styria 1 (1863), 1 (1871), Carniola 1 (1913), Ormož 1 (1881), Zamusen Okna (?) 1 (1882) = 6
Šibice	Ajdovščina 1 (1909), Draga kod Ljubljane 1 (1892), Styria 1 (1873), 1 (1874), 1 (1897), Vissel 1 (1889), Rann (Brežice) 1 (1880), 1 (1895), Kapele 1 (1907), Montpreis (Planina) 1 (1864), Pifchets (Pišece) 1 (1907), Ljubljana 1 (1886) = 12
Zdenci	Veternik 1 (1896), Kapele 1 (1868), Koenigsberg u Štajerskoj 1 (1883), Rakovec 1 (1885) = 4
Zaprešič	Vrdela (Trst) 1 (1910), Slogonsko 1 (1907), Vrhi (Kapele) 1 (1902), Bukošek 1 (1894), Verče 1 (1896), Gradec (Slovenska Bistrica) 1 (1894), Vrhpeč (Novo Mesto) 1 (1889), Jereslavac 1 (1887), Sevnica 1 (1887), Styria 1 (1869), 1 (1873), 1 (1875), 1 (1881), Drachenburg (Polje) 1 (1873), 1 (1909), Carniola 1 (1873), 1 (1878), parocchia Dobovensi ili Dobova 1 (1911), Vissel 1 (1885), 1 (1901), Kapele 1 (1879), Rohich (Rogatec) 1 (1898), Reichenburg (Brestanica) 1 (1868), 1 (1916), Runcusis (Styria) 1 (1868), Pifchets (Pišece) 1 (1883), Raka ili Rače 1 (1886), Hoerberg (Podsreda) 1 (1878), Lože u Kranjskoj 1 (1878), Cernice u Kranjskoj 1 (1883), Reit (?) u Štajerskoj 1 (1884), Rakovec 1 (1909), Sveti Križ u Kranjskoj 1 (1885), Ljubljana 1 (1896), 1 (1899), Leskovec (Bregi) 1 (1900), Podturn 1 (1886), Optuj 1 (1902), Merna u Kranjskoj 1 (1889), Tigano kod Bleda 1 (1889) = 41

Harmica	Capodistria 1 (1910), Grabrovec (Črnomelj) 1 (1917), Sela pri Dobovi 1 (1904), 1 (1912), Brežice 1 (1893), Loče 1 (1888), 1 (1895), 1 (1891), 1 (1901), Styria 1 (1869), 1 (1878), 1 (1883), Veliki Obrež 1 (1892), parocchia Dobovenski ili Dobova 1 (1889), 1 (1917), Kapele 1 (1897), Riglinovci 1 (1875), Mostec 1 (1878), 1 (1897), Gaberje 1 (1879) = 20
Brdovec	Sromlje 1 (1917), Čatež 1 (1909), Grabrovec (Črnomelj) 1 (1917), Artiče 1 (1887), Mrtvice (Leskovec) 1 (1891), Styria 1 (1870), Veliki Obrež 1 (1893), Vissel 1 (1913), 1 (1917), Kapele 1 (1909), 1 (1916), Videm 1 (1882), Reichenburg (Brestanica) 1 (1877), Rožno 1 (1882), Lenstein (?) 1 (1883), Harfred u Kranjskoj 1 (1884), Seldorf (?) 1 (1885), Optuj 1 (1889) = 18
Javorje	Marija Trošt (Kočevje) 1 (1918), Veseli Vrh (Pišce) 1 (1889), Styria 1 (1877), Drachenburg (Polje) 1 (1871), Reichenburg (Brestanica) 1 (1873), Pifchets (Pišce) 1 (1903), Riglinovci 1 (1894) = 7
Sveti Križ	Rohich (Rogatec) 1 (1873) = 1
Šenkovec	Metlika-Maline 1 (1874), Grabrovec (Črnomelj) 1 (1899), Kapele 1 (1892), Rohich (Rogatec) 1 (1901) 1 (1894), Carniola e Laudrap Landstrasse 1 (1874), Pifchets (Pišce) 1 (1914), Laubenberg (?) 1 (1874), Mostec 1 (1905), Razbor u Štajerskoj 1 (1884), Rigonce 1 (1885), 1 (1904), 1 (1913) = 12
Drenje	Veliki Osolnik 1 (1916), Styria 1 (1876), parocchia Dobovenski ili Dobova 1 (1896), Gropilina 1 (1874), Lichtenwald (Sevnica) 1 (1881), 1 (1892), Draguč kod Maribora 1 (1883), Sezomle 1 (1884), Rigonce 1 (1888) = 9
Prudnice	Metlika 1 (1903), Kapele 1 (1888), Riglinovci 1 (1893), 1 (1905), Župelevce 1 (1881) = 5
Savski Marof	Velika Dolina 1 (1916), Zasharje (?) 1 (1909), Kapele 1 (1901), Rohich (Rogatec) 1 (1901), Reichenburg 1 (1881) = 5
Novi Dvori	Krško 1 (1910), Čatež 1 (1895) = 2
Januševec	Koritno 1 (1917), Jesenice 2 (1918) = 3

Izvor: Priređeno po HDA, MKU 4; HDA, MKU 1; HDA, MKU 2; HDA, MKU 3.

Posebno su zanimljiva zanimanja Slovenaca koji su se doselili na područje župe Brdovec. Dakako, bilo je najviše seoskog stanovništva, koje se bavilo zemljoradnjom, te djece, koja su u to vrijeme masovno umirala od najobičnijih prehlada, glista, proljeva, kašlja i slično, kako je stajalo u knjigama umrlih. Međutim, vidljivo je da je bilo i zanimljivih zanimanja kojima su se bavili Slovenci na području župe Brdovec. Ovdje ću spomenuti samo neka od njih: sluga na vlastelinstvu Novi Dvori bio je iz Krškog, ekonom na istoimenom imanju bio je podrijetlom iz Čateža, supruga sedlara bila je iz okolice Ptuja, noćni stražar u tvornici žeste u Savskom Marofu bio je iz susjedne Velike Doline u Dolenjskoj (Kranjskoj), kolar u Laduču bio je iz Brežica, loncokrpa u Zaprešiću bio je iz Loža u Kranjskoj, košarač iz Zaprešića podrijetlom je bio iz Ljubljane, činovnik u tvornici žeste u Savskom Marofu bio je podrijetlom iz Rogateca, tesar u Zaprešiću bio je iz Pišeca, bačvarski zanatlija u Zaprešiću bio je iz Bizelja, a krčmar i sin krčmara bili su iz okolice Kočevja (vrlo je lako moguće da se radilo o Kočevarima, odnosno kočevskim Nijemcima). Prema maticama umrlih na području župe Brdovec bilo je i mnogo prosjaka podrijetlom iz raznih krajeva Slovenije.

3. Broj Slovenaca prema popisima stanovništva 1900.–1991.

Prema popisima stanovništva provedenim na području Hrvatske usporedili smo broj Slovenaca u naseljima koja su pripadala župama Marija Gorica, Dubravica i Brdovec u periodu između 1900. i 1991., do kada posjedujemo popisne liste po nacionalnosti za pojedinačna naselja. Ni u jednom naselju Slovenci nisu činili većinsko stanovništvo. Vidljivo je da su Slovenci za vrijeme postojanja Austro-Ugarske činili veći postotak stanovništva pojedinih naselja nego u kasnijem razdoblju. Tako su primjerice Slovenci u naselju Harmica 1900. činili 12,15 posto stanovništva, u Javorju iste godine 7,3 posto stanovništva, u Prudnicama 9,4 posto, a u Zaprešiću 5 posto. U kasnijim periodima broj Slovenaca opada. Iznimku čine dva naselja – Lužnica, dvorac s gospodarstvom, gdje je prema popisu stanovništva 1953. udio Slovenaca bio 28,35 posto, te naselje Ključ Brdovečki, gdje su Slovenci npr. 1981. imali 5,14 posto stanovništva. Sasvim je sigurno bilo i više Slovenaca u nekim naseljima, ali kako su živjeli u hrvatskim obiteljima, vrlo su se često asimilirali i izjašnjavali se kao Hrvati. Prikazi su u Tablici 6., Tablici 7. i Tablici 8.

Tablica 6: Broj Slovenaca u odnosu na broj stanovnika u župi Marija Gorica 1900.–1991.

Naselje	1900.	1910.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Bela Gorica	7/201	6/222	0/231	0/206	0/193	4/201	3/225	3/162
Celine Pušćanske	2/161	0/169	0/185	0/172	0/150	0/108	0/181	0/89
Kraj Donji	14/302	4/343	*	2/346	2/395	1/370	4/476	5/458
Križ Brdovečki	6/441	2/489	8/520	7/510	5/494	7/381	5/249	7/309
Marija Gorica	5/132	4/162	2/145	3/151	1/160	0/163	0/139	0/138
Oplaznik	0/69	3/85	0/82	0/73	0/69	1/45	0/47	0/58
Trstenik Pušćanski	1/250	0/275	**	0/278	0/290	1/238	1/263	4/258
Vukovo Selo	4/190	4/200	2/669	6/307	10/335	9/325	10/333	8/325
Žlebec Gorički	1/238	0/281	0/334	0/292	0/232	0/91	0/27	0/77
Žlebec Pušćanski	***	***	***	***	***	0/91	0/126	0/74

Izvor: Gelo, Crkvenčić & Klemenčić, 1998, 3- 161; Kržišnik-Bukić 1997, 48–51, 96–101.

* Iskazano s naseljem Vukovo Selo

** Iskazano s naseljem Prudnice

*** Iskazano s naseljem Žlebec Gorički

Tablica 7: Broj Slovenaca u odnosu na broj stanovnika u župi Dubravica 1900.–1991.

Naselje	1900.	1910.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Bobovec Rozganski	2/633	0/654	**	0/591	0/500	0/453	1/409	0/397
Donji Čemehovec	*	*	**	2/44	1/49	1/44	2/34	3/44
Dubravica	8/219	4/237	13/1749	12/202	2/176	0/177	0/167	1/148
Kraj Gornji	6/399	8/486	0/493	0/466	1/466	0/415	0/308	4/376
Lugarski Breg	0/81	0/92	**	0/102	0/104	0/98	0/82	0/103
Lukavec Sutlanski	0/209	0/225	**	0/217	0/185	0/174	0/157	4/158
Merenje	1/225	0/259	0/252	0/235	0/227	0/175	0/113	0/186
Pologi	1/113	9/162	0/203	0/175	0/162	1/102	2/131	1/85
Prosinec	3/150	3/195	**	3/163	2/155	5/132	7/134	6/116
Rozga	1/149	1/193	**	5/201	1/202	0/182	0/179	1/159
Vučilićevo	0/166	1/204	**	2/162	0/169	0/163	0/160	1/159

Izvor: Gelo, Crkvenčić & Klemenčić 1998, 3- 161; Kržišnik-Bukić 1997, 48–51, 96–101.

* Iskazuje se od 1931.

** Iskazano s naseljem Dubravica

Tablica 8: Broj Slovenaca u odnosu na broj stanovnika u župi Brdovec 1900.–1991.

Naselje	1900.	1910.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Brdovec	11/462	26/466	32/2005	9/703	5/827	8/1052	13/1815	21/1913
Donji Laduč	1/570	6/630	*	6/736	8/659	7/642	6/803	6/625
Drenje Brdovečko	14/386	8/418	*	3/612	4/629	7/661	11/664	10/660
Gornji Laduč	10/312	5/325	8/1809	3/509	8/577	3/609	5/589	4/793
Harmica	22/181	15/186	**	2/163	8/181	8/179	12/266	6/190
Javorje	13/176	8/219	****	3/309	2/352	4/457	2/525	4/578
Ključ Brdovečki	7/265	7/295	50/954	17/518	17/552	22/581	30/583	29/573
Lužnica	5/48	7/40	****	19/67	18/91	8/89	4/65	0/64
Prigorje Brdovečko	14/349	13/357	***	9/577	7/691	11/795	10/725	9/966
Prudnice	22/233	1/254	27/1231	24/421	10/481	14/515	6/523	10/526
Savski Marof	2/23	4/57	*	0/84	4/110	1/83	0/76	2/34
Šenkovec	26/195	15/213	**	15/322	13/41,6	26/545	17/537	15/626
Šibice	12/207	2/195	****	0/279	0/340	2/466	0/385	2/742
Zaprešić	70/1394	22/1490	34/2294	22/2537	29/3311	34/4992	50/8201	84/15678
Zdenci Brdovečki	0/362	11/401	****	2/615	8/695	7/763	6/880	3/945

Izvor: Gelo, Crkvenčić & Klemenčić, 1998, 3-161; Kržišnik-Bukić 1997, 48–51, 96–101.

* Iskazano s naseljem Gornji Laduč

** Iskazano s naseljem Ključ Brdovečki

*** Iskazano s naseljem Prudnice

**** Iskazano s naseljem Brdovec

4. Polustrukturirani dubinski intervjui s pripadnicima slovenske nacionalne manjine i Hrvatima uz rijeku Sutlu u općinama Marija Gorica, Dubravica i Brdovec

U vrijeme zajedničke države prostor uz rijeku Sutlu bio je međusobno iznimno snažno povezan, o čemu svjedoče i iskazi prikupljeni na području općina Marija Gorica, Dubravica i Brdovec. Za svakodnevni život ruralnih zajednica postoji sve veći interes i u znanstvenim krugovima. Etnolozi, sociolozi, antropolozi, demografi, a u posljednje vrijeme i povjesničari bave se istraživanjima ruralnih zajednica. Gospodarske i društvene promjene unutar jedne mikroregije odražavaju se daleko šire na društvene i gospodarske procese u svijetu, pa nije pogrešno reći da povijest svih ljudi čini svjetsku povijest. "Te pojedinačne priče o teškom ili lagodnom djetinjstvu, radu, vjeri, obitelji i prijateljima, o onom malom svijetu jednako anonimnih pojedinaca, u kojem se netko kretao, govore tek o njegovom/njenom životu" (Leček 1996, 249). Međutim kada se prikupi nekoliko tih priča (uz uvjet da su ih ispričali pripadnici iste društvene skupine iz istoga zemljopisnog područja), one postaju ogledalo društvenih procesa u određenom periodu na određenom prostoru.

U svom sam istraživanju pokušao prikazati svakodnevni život hrvatskog i slovenskog stanovništva uz rijeku Sutlu u Zagrebačkoj županiji u posljednjih 100 godina. Istraživanje je jednim dijelom zasnovano na metodi usmene povijesti,² odnosno na razgovorima vođenim sa stanovnicima slovenskog i hrvatskog podrijetla na području naselja Gornji Čemehovec, Donji Čemehovec, Vučilićevo, Kraj Donji i Ključ Brdovečki. Provedeni su razgovori s ukupno 10 kazivača, od kojih je najstarija kazivačica u trenutku intervjua imala 97, a najmlađa 55 godina. Unatoč tome što ova metoda ima već poznate slabosti, ona je u principu nezamjenjiva za proučavanje povijesti seoskog stanovništva koje samo ne ostavlja pisanog traga za sobom, a o kojemu najčešće pišu drugi, tj. pripadnici školovane elite, kako navodi Suzana Leček, i to "često neobjektivno, tendenciozno, a svakako nepotpuno" (Leček 1999, 284).

4.1 Razgovori s kazivačima

4.1.1 Općina Dubravica

Od izvorišnog područja rijeke Sutle sve do utoka Sutle u Savu kod Ključa Brdovečkog lokalno stanovništvo s jedne i druge strane Sutle međusobno je iznimno povezano. Jedan od oblika povezanosti jesu nacionalno mješoviti brakovi pripadnika naroda s jedne i druge strane rijeke Sutle. Kazivač Ignac Štruel rođen je na području Općine Brežice, u mjestu Pišece 1955. godine. Odrastao je u velikoj obitelji s puno djece (bilo ih je čak sedmero). Djed je bio mesar,

ali se bavio poljoprivredom, stočarstvom i vinogradarstvom, a otac mu je bio radnik. Djedova obitelj potječe iz Hrvatske, s područja Kraljevca na Sutli, otkud se doselio pradjed, ali se djed rodio u Globokom pokraj Pišeca. Štruclova baka rođena je u Polju nedaleko od Kozja. Štrucl kazuje kako su se njegovi osjećali “kao Slovenci”. U Donji Čemehovec doselio se iz Brežica 1982. godine i kazuje kako nikada nije radio razliku između Hrvata i Slovenaca. “Mi smo svi bili jedni ljudi. Mi živimo jedan život” (Intervju s Ignacem Štruclom, 2016).

Prijelazi preko Sutle u Čemehovcu bili su iznimno česti zbog postojanja Figarova mosta, koji je povezivao dvije obale. Marijana Štritof rođena je u Selima pri Dobovi. Kazuje kako je odrasla u obitelji s troje djece, gdje su majka i otac bili radnici. Osnovnu školu je završila u Dobovi, a višu ekonomsku u Brežicama. Potom je na fakultet otišla u Ljubljanu. Marijana ističe kako su Slovenci s desne strane Sutle “preferirali Zagreb kao svoje središte”. “Do Zagreba nam je bilo svega tridesetak kilometara, pa su nam i liječnici i fakulteti bili bliže u Zagrebu nego u Ljubljani” (Intervju s Marijanom Štritof, 2017). Kao djeca, Slovenci su odlazili na kupanje na Sutlu u Veliki Obrež, a iz Vučilićeva su mladi Hrvati odlazili na kupanje na Sutlu. Jezik Vučilićeva, Dubravice i Kraljevca te s druge strane jezik Kapela, Bizeljskog i Dobove vrlo su slični. Prema riječima Marijane Štritof “djeca danas govore književno, ali nekada su svi govorili po domaći, mešano”. Mladi su se upoznavali i u gostionicama (Ladinski raj), u kafićima i u discu (Dobova, Čatež). Marijana Štritof prisjeća se da je čak pola njezinog razreda bilo iz nacionalno mješovitih brakova.

Ivanka Strunjak rođena je u Vrhju, nedaleko od Kapela 1953. godine. Majka i otac su joj bili poljoprivrednici, a u obitelji je bilo šestero djece. Zbog mnogočlane obitelji Ivanka je odrasla kod bake u Jereslavcu, na obali Sutle. “Moji roditelji su Slovenci i baka je bila Slovenka, ali je bakin tata bio iz Dubravice u Hrvatskoj”. O povezanosti jedne i druge obale Sutle govori Ivankino sjećanje:

Svaku Svetu Anu odlazili smo preko brvi u Dubravicu. Kroz livade smo prolazili do crkve, a potom smo posjećivali rodbinu koja je živjela u Hrvatskoj. Dubravica je dolazila u Kapele 15. kolovoza. Mi u Jereslavcu nismo ni znali koja je od onih žena u selu Hrvatica koja se udala u Sloveniju. Uz Sutlu je bilo iznimno miješano stanovništvo, jer su se sklapali nacionalno mješoviti brakovi (Intervju s Ivankom Strunjak, 2016).

Suradnja Slovenaca i Hrvata bila je i gospodarske prirode.

Najviše se sjećam kad su Slovenci vozili pajceke na farmu u Dubravicu, a teleke u Kraljevec na Sutli. Posebno su bili popularni sajmovi. Kapele su imale prvi sajam na Svetih 40 Mučenika u prvom mjesecu. Z Hrvatske su žene donosile prve lučice (prvi luk) i prodavale ga. Iz Slovenije su Slovenci donosili prve črešnje u Kraljevec na Trojičku Nedjelju, u svibnju. U sobotu je bil u Brežicama živilski sejem. Dolazili su ljudi s konjima, pajcekima i iz Hrvatske. Ljudi sa sutlanskog područja najviše su volili doći u staru gostionu pokraj sejma koja se zvala Unkeš. Koristilo se i obrtne usluge. Moj je tast u Hrvatskoj bil kovač, a kovao je konje ljudima iz Zagorja i iz Slovenije (Intervju s Ivankom Strunjak, 2016).

Anka Strunjak, djevojačkog prezimena Prosinečki, rođena 1919. godine, prisjeća se da su mlijeko koje bi dobivali na gospodarstvima u Gornjem Čemehovcu nosili preko Sutle u Župelevac ili Staru Vas, a posebno u kuću Figer Müller. U prodavaonici, koja je također bila u Sloveniji u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, otkupljivali su jajca i bažulj. Zanimljiva je činjenica da su brojne žene stajale na Figarovu mostu³ (između Čemehovca i Slovenije) i ondje čekale da Slovenci iz Bizeljskog dođu po radnu snagu za okopavanje vinograda, berbu ili što god slično. Druženje Slovenaca i Hrvata odvijalo se preko ljetnih mjeseci na Sutli. Ljeti su zabave bile i na mostu, a muškarci su često odlazili iz Hrvatske u Sloveniju na tzv. gasilske zabave. Anka Strunjak prisjeća se kako su se Hrvati i Slovenci kupali zajedno na Sutli te kako su Slovenci dolazili u hrvatske gostionice u Draše i Kraljevec na Sutli, dok su Hrvati odlazili i u Staru Ves. Iako je u vrijeme Drugoga svjetskog rata na Sutli postojala bodljikava žica, koja je dijelila Treći Reich od NDH, ljudi su švercali preko granice. Najviše se, prema pričanju Anke Strunjak, krijumčarilo konje i stoku. Prema njezinim riječima, iako su postojale pogranične karte za prelazak preko granice, "sa Švabima se moglo dogovoriti" (Intervju s Ankom Strunjak, 2016). Svi su naime imali vinograde sa slovenske strane rijeke Sutle, a bilo je i Slovenaca koji su imali zemlju na hrvatskoj strani. Anka Strunjak možda rezimira razmišljanja svih kazivača iz ovoga područja kada kaže: "Mi smo pograničari. U kući je jedan narod pa se posvađa, ali jedan drugoga su uvijek trebali" (Intervju s Ankom Strunjak, 2016).

4.1.2 Općina Marija Gorica

Nešto južnije od Dubravice stoji selo Kraj Donji. Ondje se Dragutin Boranić prisjeća kako se živjelo pedesetih i šezdesetih godina prošloga stoljeća.

Od 1956./1957. počeo je voziti vlak. Pruga se gradila ručno. Zemlja od regulacije Sutle, koja je do te godina bila puna meandara, navozila se za gradnju pruge, koja je prolazila što je moguće bliže Sutli zato da bi je mogli koristiti i Slovenci s druge strane rijeke. Mi smo do tada bili slijepo crijevo. Ta pruga nam je postala prozor u svijet. Od tada su svi i s jedne i s druge strane Sutle vlakom krenuli na posao u Zagreb. Do tada je marijagorički kraj bio mahom poljoprivredni kraj i tek je tada došlo do napretka. Mnogo je Slovenaca odlazilo od tada na vlak za Zagreb i upisivalo srednje obrtničke i ekonomske škole kao i fakultete. Mnoge su Slovenke odlazile vlakom prodavati svoje poljoprivredne proizvode na zagrebačke tržnice. Mnogi su brakovi i veze započeli u vlaku, a željeznicu su koristili kako Hrvati, tako i Slovenci. Željeznička stanica Vukovo Selo, koje se nalazi u Hrvatskoj, nalazila se na slovenskom teritoriju (Intervju s Dragutinom Boranićem, 2017).

To mnogo govori o činjenici da su u vrijeme gradnje željeznice Hrvati i Slovenci živjeli zajedničkim životom. Vlakom se odlazilo i na kupanje u Atomske toplice u Podčetrtek, a vlak je prometovao uz Sutlu najmanje 6 ili 7 puta dnevno u jednom smjeru i isto toliko puta u drugom smjeru.

Dragutin Frkanec, Danica Frkanec i Dragutin Boranić ističu činjenicu da je suživot između Hrvata i Slovenaca na području Marije Gorice bio prisutan u svim vidovima života: prijateljski, rodbinski, društveno (lovačka društva, društva umirovljenika, dobrovoljna vatrogasna društva i slično) (Intervju s Dragutinom Frkanec, 2017, Intervju s Danicom Frkanec, 2017, Intervju s Dragutinom Boranićem, 2017). Na području od Harmice do Dubravice i dan danas ima najmanje 30 nacionalno mješovitih brakova, a kako smatraju moji kazivači, takvih mješovitih brakova jednako toliko ima i na drugoj, slovenskoj strani Sutle. Kao i na području Dubravice, u vrijeme Drugoga svjetskog rata granica između Reicha i NDH bila je minirana bombama, a Slovenci su prisilno iseljavani.

Dragutin Frkanec kazuje kako su neki uspjeli pobjeći u “/.../ naša sela. Oni koji nisu pobjegli u NDH govorili su kada su odlazili Zbogom bratje Hrvati, više se ne bomo videli!”

Na njihova su mjesta naseljeni Nijemci, tzv. Kočevari, koji su prisilno iseljeni nakon Drugoga svjetskog rata. Jezično su se marijagorički i brdovečki Hrvati razlikovali od Slovenaca s one strane Sutle. Kako kazuju Danica i Dragutin Frkanec “/.../ mi smo ikavski kajkavci. Od Rozge se govori onaj zagorski kajkavski, a naš se jezik više razlikuje od štajerskog dijalekta.”

I u Kraju Donjem i u Pologima bilo je uobičajeno, kao i u Dubravici i okolici, da se odlazi na sajam Antunovo (28. siječnja) u Kapele. Dragutin Frkanec se prisjeća: “Bio je to veliki stočni sajam gdje su se mogle uz stoku nabaviti i lučice i košare.” Dolazili su ljudi iz brojnih sutlanskih naselja, ali i oni iz unutrašnjosti (Pušća, Luka /.../). Nekada su zime bile jako hladne, tako se Sutla znala zalediti, a Frkančev je otac preko zaledene Sutle prelazio s volovima na sajam u Kapele. Jednako su tako za Svetu Anu Slovenci dolazili u Rozgu. Čitava je sutlanska dolina odlazila na proštenje na Svete Gore iznad Bistrice ob Sotli. Stanovnici s jedne i druge strane Sutle posjeduju zemlju u Hrvatskoj i u Sloveniji. Stanovnici Kraja Donjeg kupovali su mnogo zemlje u vrijeme socijalističke Jugoslavije na području zvanom Dubrava i na teritoriju koji se naziva Mokrice, u blizini Kapela.

4.1.3 Općina Brdovec

O povezanosti brdovečkog kraja sa Slovenijom govore iskazi Božidara Novaka iz Ključa i njegova kolege Franca Cvetkovića iz Velikog Obreža, koji sada živi u Ključu (Intervju s Božidarom Novakom, 2017, Intervju s Francem Cvetkovićem, 2017). Za razliku od Hrvata koji su smješteni uzvodno uz Sutlu, mještani Ključa nisu imali samo poveznice sa Štajerskom, već i s naseljima u obližnjoj Dolenjskoj, preko rijeke Save. Ključani su odlazili na primjer u šumu u selo Cirknik, na obroncima Gorjanaca. Povezanost sa Štajerskom očitovala se primjerice u odlascima na polnočku u Dobovu, gdje se nalazila najbliža župna crkva. Odlazilo se u prošlosti preko brvi koja je postojala na Sutli, a kasnije, kada je sagrađen most, preko mosta. Ključani su također kao stanovnici naselja koje

se nalazi uz samu granicu sa Slovenijom oduvijek imali najveći broj slovensko-hrvatskih nacionalno mješovitih brakova. O tome je statistiku napravio Pavao Kutarčić, jedan od starih Ključana: 54 Slovenke udale su se u Ključ u periodu od 1780. do 2013, dok je u periodu između 1880. i 2013. tek 17 Slovenaca stiglo u Ključ. U obrnutom smjeru otišlo je tek deset muškarca u periodu između 1913. i 1947. godine te 19 žena u periodu između 1901. i 1989. godine. Kutarčić ističe kako se broj mješovitih brakova nakon uspostavljanja granice značajno smanjio. I Cvetković i Novak ističu činjenicu da su “do devedesetih bili česti nacionalno mješoviti brakovi, ali kako je to onda stagniralo nakon uspostave granice”. Na području Ključa i okolice stanovništvo govori, kao i u selima oko Marije Gorice, i kajkavskom ikavicom, što ukazuje na njihovo podrijetlo, pa stoga na čitavom tom području nema nekog zajedničkog hrvatsko-slovenskog jezika, kao što je to slučaj u gornjosutlanskom području ili teritoriju uz rijeku Kupu. Orijentacija prema Sloveniji bila je vrlo izražena. Mnogi su Ključani, ali i mještani drugih mjesta uz granicu, radili u slovenskim poduzećima, a i brojni su Slovenci dnevno migrirali u Zagreb, kako naglašavaju kazivači, čak od Sevnice i područja prema Zidanom Mostu. O toj međusobnoj oslonjenosti jednih na druge govori i činjenica da su 1926. godine, nakon što je iskra iz vlaka koji je prolazio pokraj sela Rigonce zapalio gotovo čitavo selo, u pomoć selu pritekla Dobrovoljno vatrogasno društvo Harmica i Dobrovoljno vatrogasno društvo Zdenci s hrvatske strane te sudjelovali u spašavanju slovenskog Rigonca. Zanimljiva je i sama granična međa u Ključu, koja prolazi, kao i u drugim naseljima uz Sutlu, po starom koritu rijeke Sutle, tako da su pojedini dijelovi slovenske zemlje sada na lijevoj obali Sutle, a dijelovi hrvatske zemlje na desnoj, slovenskoj obali Sutle. Paradoks je da granica prolazi po sredini nogometnog terena u Ključu Brdovečkom, jer je teren smješten u starom koritu rijeke Sutle. Danas su Ključani omiljeni gosti na fašniku u Dobovi, a mještani Dobove na fašniku u Ključu.

5. Zaključak

Na temelju istraženih matičnih knjiga i provedenih polustrukturiranih dubinskih intervjua vidljivo je da su veze Štajerske i donjosutlanske doline i u prošlosti i danas vrlo snažne. O tome govori i broj nacionalno mješovitih brakova te broj umrlih Slovenaca na teritoriju tih triju župa. Broj od 274 osobe, koje su podrijetlom iz Slovenije, a koje su preminule na brdovečkom području, odnosno broj od 60 preminulih na području župe Marija Gorica i 80 preminulih na području župe Dubravica te 51 vjenčana osoba na dubravičkom području i 72 vjenčane osobe na marijagoričkom prostoru u periodu od oko 100 godina govori o intenzitetima hrvatsko-slovenskih odnosa. Usporedimo li te nalaze s istraživanjem koje je provedeno u Krapinsko-zagorskoj županiji, vidjet ćemo da je u otprilike jednakom periodu sličan odnos umrlih, odnosno vjenčanih Slovenaca. Odskače jedino župa Taborsko, gdje je broj brakova u istom periodu iznosio 186, a broj

umrlih podrijetlom iz Slovenije 177. U malim župama poput Poljane Sutlanske broj je brakova bio mnogo manji (35), a jednako tako i broj umrlih (28). U župi Kraljevec na Sutli taj je broj iznosio 116 vjenčanih i 102 umrla, a na području klanječke župe 64 vjenčana i 99 umrlih. U Zagorskim Selima 106 osoba iz Slovenije bilo je vjenčano u periodu između 1857. i 1946., a u istom su periodu umrle 93 osobe podrijetlom iz Slovenije. Iznimno velik broj umrlih podrijetlom iz Slovenije na području župe Brdovec možemo objasniti činjenicom da se u blizini nalazi grad Zagreb, koji je privlačio velik broj stanovnika donje Štajerske te da je župa Brdovec po broju stanovnika i po površini i tada bila iznimno velika župa. Kao i kod donjosutlanskih župa i u gornjosutlanskim župama većina vjenčanih i umrlih bila je iz naselja koja su tek nekoliko kilometara udaljena od župnih središta, odnosno mjesta u koja su se priženili/udale. Iz intervjuva koji su provedeni s pripadnicima slovenske nacionalne manjine i s pripadnicima većinskog naroda na području spomenutih triju župa (Marija Gorica, Dubravica i Brdovec) jasno je vidljivo da su odnosi između Slovenaca i Hrvata ostali dobri i tijekom socijalizma. Željeznička pruga, radna mjesta, blizina grada Zagreba, koji je privlačio stanovnike sutlanske doline, te sličnosti u tradicijama i običajima i oslonjenost jednih na druge u svakodnevnom životu snažno ih su vezali.

Iz odgovora kazivača koji se tiču razdoblja nakon osamostaljenja Hrvatske i Slovenije 1991. godine moguće je iščitati kako su otada hrvatsko-slovenske veze pomalo olabavile, ali se ponovno učvršćuju ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, u koju je Slovenija ranije primljena.

Literatura i izvori

- Cvekan, P., 1994. Samostan Marija Gorica 1517.–1786. *Zaprešićki godišnjak* 4, 9–23.
- Gelo, J., Crkvenčić, I. & Klemenčić, M., 1998. *Narodnosni i vjerski sastav stanovništva Hrvatske: 1880.–1991. po naseljima*. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb.
- HDA, MKU 1 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Brdovec, 1871–1878, (M-808)
- HDA, MKU 2 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Brdovec 1878–1891, (M-808).
- HDA, MKU 3 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Brdovec 1892–1918, (M-809).
- HDA, MKU 4 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Brdovec 1858–1871, (M-805).
- HDA, MKU 5 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Marija Gorica 1878–1916, (M-821).
- HDA, MKU 6 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Marija Gorica 1917–1948, (M-822).
- HDA, MKU 7 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1879–1894, (M-817).
- HDA, MKU 8 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1858–1874, (M-816, M-817).
- HDA, MKU 9 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1874–1878, (M-816).
- HDA, MKU 10 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1895–1911, (M-817).
- HDA, MKU 11 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1912–1920, (M-818).
- HDA, MKU 12 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1921–1947, (M-818).

HDA, MKV 13 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Marija Gorica 1858–1877, (M-820).

HDA, MKV 14 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Marija Gorica 1878–1947, (M-820, M-821).

HDA, MKV 15 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1878–1898, (M-816).

HDA, MKV 16 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1899–1933, (M-816).

HDA, MKV 17 (Hrvatski državni arhiv, Matična knjiga umrlih), Rozga 1934–1948, (M-5780).

HDA, MKV 18, Rozga 1858–1878, (M-816).

Intervju s Ankom Strunjak (r. Prosinečki), rođenom 1919. godine u Prosincu (sada Gornji Čemehovec), obavljen 7. 5. 2016.

Intervju s Božidarom Novakom, rođenim 1943. godine u Ključu, obavljen 21. 1. 2017.

Intervju s Danicom Erkanec, rođenom 1951. godine u Kraju Donji, obavljen 1. 2. 2017.

Intervju s Dragutinom Boranićem, rođenim 1950. godine u Kraju Donji, obavljen 1. 2. 2017.

Intervju s Dragutinom Erkanecem, rođenim 1949. godine u Pologu, obavljen 1. 2. 2017.

Intervju s Francem Cvetkovićem, rođenim 1955. godine u Velikom Obrežu (sada Ključ), obavljen 21. 1. 2017.

Intervju s Ignacem Štruclom, rođenim 1955. godine u Pišecima, (sada Donji Čemehovec), obavljen 7. 5. 2016.

Intervju s Ivankom Strunjak (r. Vrek), rođenom 1953. godine u Vrhjahu (Kapele) (sada Gornji Čemehovec), obavljen 7. 5. 2016.

Intervju s Marijanom Štritof, rođenom 1962. godine u Selu pri Dobovi (sada Vučilićevo), obavljen 15. 1. 2017.

Josipovič, D. & Škiljan, F., 2014. Nekatere noveje dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 73, 29–47.

Klaić, V., 2002. Rijeka Sutla (zemljopisno-povjesnička crtica). *Zaprešički godišnjak* 12, 107–133.

Krivošić, S., 1996. Počeci nekadašnjeg franjevačkog samostana u (Mariji) Gorici. *Zaprešički godišnjak* 6, 55–72.

Kržišnik-Bukić, V., 1997. *Narodnostna sestava prebivalstva v obmejnem prostoru med Slovenijo in Hrvaško.* Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Kutarčić, P., 2004. *Općina i župa Brdovec: obiteljska i rodoslovna stabla: 1800.–2002.* Vlast. naklada, Ključ Brdovečki.

Leček, S., 1996. Seljačka obitelj u Hrvatskoj 1918.–1960. Metoda usmene povijesti (oral history). *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu* 29 (1), 249–265.

Leček, S., 1999. Struktura seljačke obitelji Prigorja i Hrvatskog zagorja (1918.–1941.). *Časopis za suvremenu povijest* 31 (2), 279–305.

Riman, B., 2013. Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u Čabarski kraj na temelju zabilješki u knjigama Status animarum. *Migracijske i etničke teme* 29 (1), 63–88.

Riman, B., 2014. Doseljavanje stanovništva iz slovenskih krajeva u župe Središnjega kraja i Kupske doline na temelju zabilješki u knjigama Stanje duša od sredine 19. do sredine 20. stoljeća. *Migracijske i etničke teme* 30 (1), 95–124.

Škiljan, F., 2016. *Slovinci u Krapinsko-zagorskoj županiji.* SKD Nagelj, Varaždin.

Šmaguc, J., Šmaguc, V. & Štos, A. (ur.), 2006. *Općina Dubravica: monografija.* Općina Dubravica, Dubravica.

Zupančić, J., 2003. Čezmejne dnevne delovne migracije v slovenskem obmejnem prostoru. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 43, 63–111.

Bilješke

- ¹ Bosna Srebrna franjevačka je provincija, jedina od institucija srednjovjekovne bosanske države koja se sačuvala do današnjih dana. Obuhvaćala je područje Bosne i Hercegovine, najveći dio Hrvatske, Srijema i Bačke te dio današnje Mađarske.
- ² Metoda usmene povijesti najčešće se definira kao oblik povijesno-istraživačke prakse, tj. kao bilježenje, čuvanje i interpretacija povijesnih informacija utemeljenih na osobnim iskustvima i mišljenjima govornika, tj. postupak smišljenog audio- ili audiovizualnog bilježenja osobnih događanja ili iskustava. Predmet su usmene povijesti pojedinci ili grupe koji su dosad bili odsutni ili nevidljivi u kolektivnoj povijesti, a sada postaju predmetom povijesnih istraživanja te takva povijest postaje prigoda za promišljanje što to zaista čini povijesno znanje.
- ³ Osim ovoga mosta Vjekoslav Klaić nabraja još nekoliko mostova u sutlanskoj dolini. Tako navodi da se prvi most nalazio kod Svetoga Roka (cesta koja vodi iz Krapine za Rogatec), drugi između Rogateca i Huma, treći između Miljane i Imena, četvrti između Zagorskih Sela i Štajerske, peti između Razvora i Šempetra, šesti, Figarjov most, između Čemehovca i Črešnica, sedmi između Harmice i Dobove i osmi, tzv. željeznički most, između Savskog Marofa i Dobove (Klaić 2002, 113). U međuvremenu je izgrađeno još mostova. Tako postoje i mostovi u Malom Taboru, Rakovcu, Gmajni, Harinoj Zlaci i kod Ključa Brdovečkog.